

ОСНОВНІ ФАКТОРИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ТУРИСТИЧНОГО РИНКУ

Одним із основних факторів прогресивного розвитку будь-якої економічної сфери є стабільність та сталість середовища комплексу чи галузі. Загалом, сталість туризму (або туристичного-рекреаційного комплексу) може бути визначена як позитивний процес розвитку або функціонування, що враховує створення обґрунтовано-вигідної взаємодії між індустрією туризму, туристами, природними ресурсами, місцевими громадами та іншими взаємопов'язаними факторами зовнішнього та внутрішнього середовища діяльності організацій туристично-рекреаційного комплексу як на національному, так і на міжнародному ринку.

Незважаючи на наявну кількість наукових праць в галузі туризмознавства та туристичного бізнесу, питання забезпечення сталого розвитку є недостатньо вивченими. Нагальною проблемою є визначення поняття «сталій розвиток туризму» та його ринку. Основним підґрунтям до визначення сталості є стан туризму та його інфраструктури, пов'язаної із нинішнім і майбутнім: межі здатності до регенерації природних ресурсів; внесок місцевого населення і громад; звичаї і спосіб життя в оточенні туристичної інфраструктури; економічний прибуток від туризму. Вищезгадані проблеми визначають мету та завдання дослідження, які полягають в обґрунтуванні теоретичних положень та розробці практичних рекомендацій щодо визначення основних факторів забезпечення сталого розвитку туристичного ринку в Україні.

Міжнародний туризм є однією із трьох найбільших галузей у світі, що поступається лише автомобілебудуванню та нафтодобувній промисловості.

У даний час індустрія туризму – одна з галузей сфери послуг світового господарства, що найбільш динамічно розвивається. У відповідності з міжнародною статистикою, туристом вважається будь-яка людина, яка відвідує іншу країну з будь-якою метою, крім професійної діяльності, оплачуваної в цій країні.

Іноземний туризм для багатьох держав є найважливішим чинником зростання національної економіки та істотним джерелом надходжень від експорту. Наприклад, 50% ВВП Багамських островів утворюється за рахунок іноземного туризму. Доходи Іспанії від туризму становлять близько 19 млрд. дол. (Близько 5% ВВП), Туреччини – 20% вартості експорту.

Як показує світовий досвід, для розвитку економіки країни туризм відіграє велике значення з урахуванням наступних факторів:

- туризм створює умови для розширення виробництва товарів і послуг у результаті збільшення платоспроможного попиту за рахунок іноземних покупців;
- туризм сприяє створенню додаткових робочих місць у невиробничій сфері;
- туризм сприяє підвищенню ділової активності, обміну інформацією, науковими знаннями [1].

Науковцями практиками доведено, що туризм може забезпечити як переваги, так і недоліки в окремому туристичному регіоні та й країні, в цілому. Завдяки ефективному застосуванню основних управлінських функцій, ретельному плануванню, зокрема, туризм може сприяти створенню нових робочих місць і збільшенню надходжень до бюджетів різних рівнів. Розширення туристичної діяльності навіть має позитивний вплив на кваліфікацію і рівень підготовки робочої сили.

Таким чином, поетапне підвищення рівню розвитку окремого регіону, зокрема:

- відразу ж після безпосереднього споживання туристичного продукту;
- в короткостроковій перспективі, коли продовжується споживання туристичного продукту, або ж подовжується ефект після споживання, що виступає заохочувальним фактором розвитку основних та супутніх напрямів туристичної діяльності;
- у довгостроковій перспективі, що забезпечить концентрацію інвестиційного капіталу в загальну інфраструктуру та туризм, подорожі та структури розміщення, розвиток міських комунальних служб.

Враховуючи важливість економічного, соціального та політичного розвитку туризму, його загальний внесок у розвиток регіону, необхідність його розвитку, впровадження і просування стратегії розвитку туризму здається очевидним, не лише на національному, але й на регіональному рівні [2].

Важливим аспектом, який слід враховувати при розробці таких стратегій є дотримання принципів сталого розвитку, які спрямовані на розвиток туризму при дотриманні вимог з охорони природного середовища, з урахуванням конкретних завдань окремої області або регіону країни.

Таким чином, сталий розвиток туризму виступає альтернативним підходом туризму, що ґрунтується на наступних принципах:

1. Зведення до мінімуму впливу туризму на навколишнє середовище з метою досягнення екологічної стійкості, шляхом здійснення внеску у підтримання та покращення охоронного статусу, повернення частини доходів від території, що охороняється. Прогресивна практика передбачає розвиток саме тих форм туризму, що не впливають негативно на навколишнє середовище.

2. Мінімізація негативного впливу туризму на місцеві громади та досягнення соціальної стійкості, що передбачає розвиток тих видів туризму, які не чинять негативного впливу на повсякденне життя місцевого населення через функціонування окремих туристичних напрямків.

3. Мінімізація негативного впливу туризму на культуру, традиції та звички місцевих громад з метою досягнення культурної стійкості. Розвиток туризму в змозі визначити унікальність та індивідуальність місцевих культур і сприяти уникненню насичення їх стороннім культурним впливом.

4. Максимізація місцевих економічних надбань за рахунок розвитку туризму з метою досягнення економічної стійкості, що є одним з найбільш важливих принципів сталого туризму.

5. Гармонізація освіти, навчання, комунікацій та інформації для всіх тих, хто бере участь у туристичній діяльності, що включає в себе екологічний освітній компонент для відвідувачів, місцевих жителів, місцевого самоврядування, сільського та міського населення і тощо.

6. Розвиток місцевого управління – основний принцип сталого туризму. Місцеве співтовариство приймає активну участь у консультації з усіх питань сталого розвитку туризму, активно приймає рішення, адже виступає ключовим елементом у розрізі власника інфраструктурних туристичних елементів.

Таким чином, сталий розвиток туристичного бізнесу може бути забезпечено лише шляхом раціонального планування, що засновано на засадах використання економічних і соціальних критеріїв розвитку.

Стійкий розвиток туризму, безумовно, стає можливим за умови взаємних зобов'язань та співпраці державного і приватного секторів. Крім того, це повинно поширюватися і на представників громадянського суспільства та місцевих громад.

Світова практика свідчить, що важливим компонентом глобального розвитку туристичного бізнесу є його доступність. У національній економіці, туризм має вплив на всі підсистеми національного господарства та на їх розвиток.

Незважаючи на те, що туристична індустрія України поки не є достатньо розвиненою, на сьогодні вона підтверджує свою значимість та доводить можливість стати важливим сектором національної економіки в контексті, який буде відповідати національним цілям в цій сфері.

Розвиток туризму в регіональному розрізі являє собою всеосяжний і тривалий процес, адже дана мета не може бути досягнута протягом короткого періоду часу. В основу розвитку регіонального туризму необхідно покласти розробку стратегії, що включатиме узгоджений набір цілей, пріоритетів та засобів її досягнення.

Таким чином, для розробки регіональної стратегії розвитку туризму необхідно брати до уваги чинне положення туристичного бізнесу України, а також очікуваних майбутніх подій. Пропозиції туристичного продукту на ринку повинні бути спроектовані і розроблені у відповідності до нових вимог безпеки та якості. За умови інтегрованого розвитку регіональних освітніх, культурних та інших факторів розвитку індустрії, стійкий розвиток туристичної індустрії стає більш ефективним.

Крім того, необхідною умовою сталого стійкого розвитку туризму є генерування інвестицій в туризм як в одну з найбільш прибутковий секторів, що буде сприяти розвитку регіону в цілому [4].

Результати дослідження дозволяють засвідчити, що туристичний продукт є адресатним, тобто, якщо він не відповідає потребам і очікуванням туристів, то суб'єкт туристичного ринку не може повністю реалізувати свій потенціал. Однак, незначна кількість туристичних ринків на сьогодні зосереджують свою увагу на розробці і постачанні комплексного туристичного продукту на визначеній окремій території, тому на сьогодні управління ефективним та сталим розвитком туристичного сектора повинно зводитися до планування і здійснення розвитку, наприклад, координації, консультацій, співпраці.

Стале планування розвитку туристичного ринку та продукту, що представляється на ньому, вимагає застосування регіонального підходу до провадження туристичної діяльності. Це вимагає участі громадськості у плануванні та розвитку, а також створює і розвиває форми туризму, які створюють переваги для місцевого населення. За умови отримання місцевим населенням переваг від

розвитку та розгалуження туристичного ринку, воно буде більш зацікавленим в підтримці розвитку туризму у регіоні, прагнучи до збереження туристичних ресурсів.

У відповідності до цілей макроекономічної політики, рішення громади дозволяють встановлювати свої власні плани економічного розвитку та їх пріоритети.

Для досягнення стану, що характеризує сталий туризм, за умов планування розвитку на місцевому та регіональному рівнях, необхідно враховувати наступні аспекти:

– виявлення та планування туристичних ресурсів, залучення приватного сектора – домашніх господарств до практичної діяльності у сфері туризму;

– врахування тих чи інших форм регіонального або місцевого рівня розвитку, що визначають необхідний рівень підготовки до функціонування туристичного ринку;

– надання фінансової допомоги з метою отримання банківських кредитів для активізації туристичних маршрутів та об'єктів, що пов'язані із основними та супутніми туристичними послугами;

– надання підтримки суб'єктам господарювання туристичної індустрії в питаннях отримання відповідних та необхідних сертифікатів, професійних ліцензій і патентів;

– підготовка місцевих експертів з питань туризму, забезпечення кадрового потенціалу для туристичного ринку [5].

Стратегія сталого розвитку та мотивація діяльності в даній сфері повинна включати наступні важливі елементи:

– сприяння стійкому розвитку туризму в регіоні, отримання доходу і збільшення кількості робочих місць на місцевому рівні;

– спонукання до збереження природного та культурного середовища;

– створення організаційних форм та структур, які сприятимуть залученню інвестицій, особливо, в діяльність малих і середніх підприємств;

– сприяння співпраці між державним і приватним сектором, забезпечення умов для надання послуг в сфері туризму;

– забезпечення розуміння ролі туризму в регіональній економіці та національних урядів і регіональних організацій, що беруть участь у розвитку туризму;

– забезпечення регіональної згуртованості розробок у сфері туризму.

Отже, з економічної точки зору, міжнародний туризм – це особливий вид споживання товарів, послуг і матеріальних благ туристами, що виділяється в окрему галузь економіки, яка забезпечує споживачів всіма необхідними елементами - об'єктами харчування, транспортними засобами, культурними та побутовими послугами, об'єктами розміщення, а також розважальними заходами. В окремих країнах туризм є найбільш перспективною галуззю економіки, а сталий його розвиток та сталість як характерна ознака, є найбільш привабливим фактором як для інвесторів, так і для споживачів, розгляд практичних аспектів якого буде метою подальших наукових досліджень.

Література

1. Менеджмент туризма. Туризм как объект управления. – М.: Финансы и статистика, 2002. – 302 с.
2. Внутрішній туризм в Україні: окремі аспекти [збірка статей]. – К.: Видавництво, 2007. – 161 с.
3. Менеджмент туризма. Туризм как вид деятельности. : – М.: Финансы и статистика, 2001. – 288 с.
4. Вавилова Е.В. Основы международного туризма / Е.В. Вавилова. – М.: Гардарики, 2005. – 160 с.
5. Шварц Е.А. Взаимосвязь эффективности использования природного капитала и конкурентоспособности России / Е.А. Шварц. – М.: Общественные науки и современность, 2009. – № 4. – С. 58-70.

330.341.1

*Гармашова О.П., ст. викладач,
Севастопольський національний технічний університет*

**ІНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВІ УМОВИ ІННОВАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ**

Інтенсифікація міжнародних економічних відносин актуалізує проблеми конкурентного суперництва, створення та підтримки конкурентних переваг, підвищує вимоги до державної економічної політики щодо створення умов забезпечення і підвищення конкурентоспроможності національних економічних суб'єктів. У той же час, формування постіндустріального суспільства посилило роль знань і науки в економіці, прискорило інноваційні процеси і в результаті призвело до